

*Світлана Шевченко,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу історії та філософії освіти
Інституту педагогіки НАПН України*

РОЗВИТОК СПЕЦІАЛЬНИХ ШКІЛ-ІНТЕРНАТІВ ДЛЯ ДІТЕЙ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ (1991-2000 рр.)

Нині основним напрямом розвитку сучасної української освіти окреслено рівний доступ до якісної освіти всіх громадян, зокрема й для дітей із порушеннями слуху. За роки незалежності в Україні створені правові основи державної національної політики, яка будується на принципах рівності соціальних, культурних прав і свобод усіх громадян. Правовою основою формування державної політики прав дітей із особливими потребами стали Декларація прав національностей України (1991), Закони України «Про освіту» (1991, 2017), «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» (1991, 2004), «Про загальну середню освіту» (1999), «Про охорону дитинства» (2001), «Про реабілітацію інвалідів в Україні» (2001), «Про освіту осіб, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку (спеціальну освіту)» (2007), Конституція України (1996), Національна доктрина розвитку освіти (2002), Укази Президента України «Про додаткові заходи щодо посилення соціального захисту інвалідів та проведення в Україні у 2003 р. Року людей з інвалідністю» (2003), «Про першочергові заходи щодо створення сприятливих умов життєдіяльності осіб з обмеженими фізичними можливостями» (2005), «Про додаткові невідкладні заходи щодо створення сприятливих умов життєдіяльності осіб з обмеженими фізичними можливостями» (2007) та ін.

Відповідно до Конвенції нині діють вимоги рівноправності дітей з особливими потребами в усіх галузях, а саме «забезпечення навчанням сліпих, глухих, сліпоглухих осіб за допомогою найвідповідніших для індивіда умов, методів і способів спілкування в обстановці, яка максимально сприяє засвоєнню знань і соціальному розвитку».

Теоретико-методологічну основу дослідження склали: психолого-педагогічна теорія корекційної спрямованості навчання, виховання та розвитку дітей з особливими потребами (В. Засенко, А. Колупаєва, В. Синьов, О. Таранченко та ін.). Результати ґрунтовних досліджень історико-педагогічних аспектів становлення та розвитку вітчизняної корекційної педагогіки і спеціальної психології широко висвітлюються в наукових працях українських вчених (В. Бондар, Н. Засенко, В. Золотоверх, С. Кульбіда, І. Соколянський, Ярмаченко та ін.). Означений аспект навчального процесу дітей із порушенням слуху був предметом розгляду таких українських учених: В. Бондаря, В. Засенка, С. Кульбіди,

Є. Синьова, О. Таранченко, В. Шевченка, Л. Фомічової, М. Ярмаченка та ін.

Огляд історіографічних джерел із проблем розвитку закладів інтернатного типу, аналіз нормативно-правових документів в галузі освіти дає можливість констатувати, що на певних етапах розвитку нашого суспільства виникали різні типи спеціальних навчально-виховних закладів, зокрема і спеціальні школи-інтернати для дітей з вадами розвитку. Серед головних завдань їх розвитку було забезпечення права дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, на здобуття певного освітнього рівня загальної середньої освіти шляхом спеціально організованого навчально-виховного процесу в комплексі з корекційно-розвитковою роботою, медичною реабілітацією. Станом на 1992 р. в Україні функціонувало 409 спеціальних шкіл із 78 тис. учнів, а в 1998 – 1999 н. р. їх кількість уже становила 308 закладів із 69 тис. учнів.

Відповідно до наказу «Положення про спеціальну загальноосвітню школу (школу-інтернат) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку» (п. 7 Положення про загальноосвітній навчальний заклад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14.06.2000 № 964 (із змінами)) було затверджено, що у цей час функціонували такі основні види спеціальних шкіл (шкіл-інтернатів): для глухих дітей – I-III ступенів (I ступінь – підготовчий клас, 1-4 кл., II ст. – 5-10 кл., III ст. – 11-13 кл.); для дітей зі зниженим слухом – I-III ступенів (I ст. – підготовчий клас, 1-4 кл., II ст. – 5-10 кл., III ст. – 11-13 кл.) [3, с. 5]. До складу мережі (до 2000 р.) входило 689 інтернатних закладів різних типів, у яких навчалось 154,5 тис. учнів, зокрема: 299 загальноосвітніх навчальних закладів-інтернатів (86,3 тис. учнів), у тому числі: 391 спеціальна школа-інтернат для дітей, котрі потребували корекції фізичного чи розумового розвитку (61,2 тис. учнів), з яких 59 – для дітей з вадами слуху (7,3 тис. учнів) та ін.

Таким чином, щодо прав дітей із особливими потребами, розвиток закладів для дітей з порушенням слуху був направлений на головні завданнями спеціальної школи-інтернату, а саме: утримувати, навчати, виховувати цих дітей, давати їм можливість одержати комплекс корекційно-розвиткової і медичної реабілітації, формувати соціально адаптовану особистість та сприяти їх фізичному і психічному розвитку.